

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-6-6>

УДК 364(477)(075.8)

JEL H41, H15, I38

Л. Б. Возна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів
e-mail: voznalb@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3429-3185>

О. В. Мельник

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів
e-mail: oksana.melnyk@lnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2358-9212>

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості професії соціального працівника та основні складові системи підготовки фахівців соціальної роботи. Проаналізовано сучасну систему підготовки фахівців соціальної роботи в Україні. Зазначено недоліки та проблеми української системи підготовки соціальних працівників, зокрема низький рівень заробітної плати та недостатнє фінансування системи підготовки, надмірна теоретична та слабка практична підготовка, а також наведено рекомендації щодо її покращення, зокрема вдосконалення освітніх програм, підвищення фінансування та створення умов для підвищення професійного рівня соціальних працівників. Обґрунтовано необхідність реформи вітчизняної системи підготовки фахівців соціальної роботи, яка має стати основою для побудови нової моделі професійної ролі сучасного соціального працівника. Успішному формуванню якісної системи підготовки фахівців соціальної роботи сприятиме якісна освіта та практичний досвід. Висновки аналізу свідчать про те, що удосконалення системи підготовки фахівців соціальної сфери в Україні є необхідним етапом для підвищення якості та ефективності соціальної роботи та забезпечення якісних послуг для осіб, які мають потребу в соціальній підтримці.

Ключові слова: соціальна робота, соціальний працівник, соціальна сфера, системи підготовки фахівців соціальної роботи, професійна роль.

Vozna L., Melnyk O. ANALYSIS OF THE SYSTEM OF SOCIAL WORKERS EDUCATION IN UKRAINE

The article discusses the peculiarities of the social worker profession and the main components of the social work education system. The current system of social work education in Ukraine is analyzed, highlighting the shortcomings and problems, such as low wages, insufficient funding for the education system, significant theoretical preparation, but weak practical training. Recommendations are provided to improve the system of social work education in Ukraine, including enhancing educational programs, increasing funding, and creating conditions for the professional development of social workers. The need for reforming the system of social work education is substantiated, which should become the basis for building a new model of the professional role of modern social workers that includes diagnosing different situations, assessing the needs and opportunities of those in need, adapting to changing social rules, and engaging in various activities and interests. The successful formation of a quality social work education system will be facilitated by quality education and practical experience. To ensure high-quality and professional work, social workers must constantly improve their skills, especially the methodological and social ones, as well as those related to applying knowledge in various fields. Enhancing the skills and qualifications of social work and social integration personnel can be achieved through: providing continuous educational and training programs for social work personnel; implementing mentorship programs to enhance skills and qualifications; professional associations and organizations can play a vital role in enhancing the skills and qualifications of social work personnel; self-education. Undoubtedly, the use of various forms of continuing education facilitates adaptation to changes that have taken place, enabling individuals to remain competitive in the job market. The results of the analysis show that improving the system of social work education in Ukraine is an important step towards improving the quality and effectiveness of social work and ensuring quality services for people in need of social support.

Keywords: social work, social worker, social sector, social worker training systems, professional role.

Постановка проблеми. В Україні, як і в інших країнах світу, навчання професії фахівця соціальної роботи повинна базуватися на власній концептуальній моделі та враховувати особливості економічного та соціального розвитку. Система підготовки фахівців соціальної роботи сьогодні переживає складний період становлення – офіційно вона визнана ще в 90-х

роках минулого століття, але розвивалася дуже повільно. Актуальність та інтерес до неї набирає обертів через зростання потреби в соціальному захисті, який зумовлений військовими діями в Україні.

Суть професії соціального працівника полягає в тому, що соціальна робота, яку він виконує, як у

теоретичному, так і в практичному вимірі стосується соціального функціонування особистості, групи та соціального середовища. Можна сказати, що соціальний працівник зосереджує увагу насамперед на соціальному функціонуванні, яке постає для нього як головна мета соціальної роботи. Таке розуміння мети передбачає, що діяльність соціального працівника має базуватися на трьох основних канонах: знаннях, уміннях і цінностях. З них випливає адекватне ставлення до людей, способи розуміння їх і вирішення їхніх проблем. У літературі із соціальної роботи приділено чимало місця професійним ролям соціального працівника.

Аналіз останніх досліджень. Серед вітчизняних науковців, які досліджують різні аспекти освітньої сфери, вищої освіти, професійної освіти працівників соціальної сфери в різних країнах, зокрема в країнах європейського простору, слід виділити таких, як А. Капська, О. Карпенко, І. Козубовська, К. Корсак, В. Кремень, Н. Лавриченко, І. Мигович, Н. Ничкало, Г. Рідкодубська, Л. Пуховська, О. Огієнко, А. Сбруєва, Г. Скачкова, С. Сисоєва, С. Харченко та ін.

Як стверджує А. Капська, освіта в нашій країні, як і в інших країнах світу, є питанням надзвичайно важливим, тобто навчання соціальній роботі не може тільки пасивно зображати соціальний розвиток, воно повинно вести активний пошук шляхів розв'язання соціальних проблем, що з'являються. Професіоналів для соціальної сфери потрібно готувати так, щоб вони були здатні змінити, усунути й коректувати негативні соціальні прояви в суспільстві. А це можливо лише в закладах освіти, які будують навчання на нових позиціях і враховують тенденції розвитку соціальної політики в країні [1, с. 14].

Аналіз результатів наукових досліджень згаданих та інших авторів вказує на недостатність викладених у них рекомендацій щодо здійснення реформи системи підготовки фахівців соціальної роботи в Україні та створення нової моделі професійної ролі сучасного соціального працівника.

Тому актуальними є наукові дослідження сучасної системи підготовки фахівців за напрямом 23 «Соціальна робота», які дадуть змогу проаналізувати стан освітньої підготовки фахівців і запропонувати можливі шляхи її реформування.

Мета статті – охарактеризувати зміст підготовки майбутніх працівників соціальної сфери та дослідити сучасну систему підготовки фахівців соціальної роботи в Україні.

Основні результати дослідження. Специфіка професії соціального працівника полягає в тому, що в його практиці є не одна професійна роль, а низка ролей. Професійні ролі соціальних працівників – результат категорії діяльності та цілей, яким ця діяльність слугує. Обсяг професійних ролей залежить від конкретних завдань, які працівник виконує щодо клієнта, установи та громади. У літературі з цього питання найчастіше згадуються такі професійні ролі: планувальник, дослідник, адміністратор, консультант, супервізор, викладач, менеджер, юрист, арбітр, посередник, кейс-менеджер, посередник, перемовник, терапевт, відповідальна особа та радник. Кожна

професійна роль має свої специфічні особливості та охоплює певні функції, проте функціонал цих ролей досить вузький та обмежений, але, проектуючи його на конкретні умови практичної роботи (з дітьми, підлітками, пенсіонерами, безробітними, інвалідами), можна досягти підвищення ефективності професійної діяльності соціального працівника.

Сьогодні є потреба в іншій моделі професійної ролі соціального працівника. Зміст професійної ролі соціального працівника зазнає значних змін, що викликано як змінами в структурі соціальних проблем, зміною місця закладів соціального захисту, так і пов'язаними змінами у філософії соціальної роботи в умовах воєнного стану. Відповідно, соціальний працівник має бути діагностом, превентивником місцевих соціальних проблем та аніматором проектів самопомогі для розв'язання цих проблем. Як дослідження, так і спостереження реальності свідчать про те, що виконання подібних ролей пов'язане з певними труднощами об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Певним рішенням є пропозиція навчання соціальних працівників для чітко спеціалізованих професійних ролей, що може полегшити вибір сфери роботи. У системі освіти сьогодні важливо знайти відповідь на запитання, як найкраще підготувати соціального працівника до нових професійних ролей, потрібних як у соціальній роботі, так і під час виконання багатьох важливих завдань, пов'язаних з управлінням закладами соціального захисту, а також, що впливає з факту участі в мережі суб'єктів, які розв'язують соціальні проблеми, у місцевому середовищі. Спробою відповіді на це запитання є пропозиція такого методу навчання (як теоретичного, так і практичного), що відповідав би очікуванням установ і місцевого середовища – суб'єктів, які шукають рішення.

Профіль соціального працівника та його професійна роль змінювалися залежно від потреб окремої людини, груп чи цілих спільнот. Завдяки широкій і постійно вдосконалюваній системі освіти він зазнав змін і удосконалень, щоб у наш час його можна було сприймати як професіонала, зосередженого насамперед на допомозі людям, які потребують допомоги, діючи на благо як окремої людини, так і всього місцевого населення чи громади. Пошук оптимальної моделі освіти є завданням усіх суб'єктів, які навчають соціальних працівників, незалежно від місця, де відбувається це навчання, проте найбільш важливими видаються суб'єкти (навчальні заклади), які навчають соціальних працівників на рівні бакалаврату та магістратури – коледжі та університети.

Нині професійна підготовка фахівців соціальної сфери в Україні здійснюється в різних формах (очна, очно-заочна, заочна, вечірня, екстернат та ін.) і передбачає багаторівневий характер освіти: допрофесійна, професійна, післядипломна, підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів. Соціальні працівники мають змогу отримувати різну професійно-рівневу кваліфікацію і спеціалізацію в університетах класичного профілю, педагогічних

університетах, академіях, педагогічних, медичних, технічних, юридичних та економічних інститутах [2].

Хоча спеціальність «Соціальна робота» є відносно новою в Україні, проте:

- підготовка відповідних фахівців здійснюється на всіх трьох рівнях вищої освіти (I – допрофесійна підготовка, II – навчання в закладі вищої освіти (далі – ЗВО), III – післядипломна освіта);
- розроблено та затверджено освітні стандарти – Стандарт вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» за спеціальністю 231 «Соціальна робота» № 557 від 24.04.2019 р. [3] і Стандарт вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» № 734 від 28.05.2019 р. [4];
- розроблено та затверджено професійні стандарти для багатьох фахівців, із соціальної роботи різних рівнів – соціальний робітник (05.01.2021 р. № 25), фахівець соціальної роботи (20.06.2020 р. № 1179), фахівець із соціальної допомоги вдома (20.06.2020 р. № 1180) тощо [5].

У розрізі другого рівня підготовки фахівців соціальної роботи можна окреслити такі складові:

- бакалаврат. Перший ступінь вищої освіти, що передбачає загальну підготовку фахівця та основи професійної підготовки в соціальній роботі. У програмі бакалаврату зазвичай є такі дисципліни, як психологія, соціологія, право, статистика, економіка, медична та соціальна робота;
- магістратура. Другий ступінь вищої освіти, що передбачає спеціалізацію та поглиблення знань у соціальній роботі. Програма магістратури зазвичай містить такі дисципліни, як методологія соціальної роботи, соціальна діагностика, соціальна психологія, соціальна реабілітація, менеджмент у соціальній сфері та інші;
- аспірантура. Третій ступінь вищої освіти, що передбачає поглиблене наукове дослідження в галузі соціальної роботи та отримання наукового ступеня кандидата наук. У програмі аспірантури зазвичай є такі напрями досліджень, як соціальна психологія, соціальна політика, соціальна реабілітація, методологія соціальної роботи та інші;
- постійна освіта. Постійна освіта та підвищення кваліфікації передбачає курси, тренінги, семінари, конференції та інші форми професійного розвитку фахівців соціальної роботи. Ця складова системи підготовки є дуже важливою для того, щоб фахівці зберігали свої знання та навички в актуальному стані.

Соціальний працівник, як і вчитель, повинен бути рефлексивним практиком і рефлексивним дослідником, оскільки вони працюють з вразливими групами людей, зокрема з дітьми, молоддю, людьми з інвалідністю та іншими групами, які потребують особливої уваги та підтримки. Рефлексивність допоможе їм зрозуміти, як їхні дії впливають на ці

групи та як вони можуть допомогти їм найефективніше.

Крім того, рефлексивність є важливою складовою професійного розвитку соціальних працівників і вчителів. Регулярна рефлексія дозволяє їм розвивати свої професійні навички, вдосконалювати свої методи й підходи та виконувати свої обов'язки якісніше.

Соціальний працівник повинен знати середовище людей, які потребують допомоги, оцінювати їхні потреби та можливості, щоб запропонована ним допомога була доречною та охопила потрібних людей, уміти діагностувати різні ситуації. Так він буде своєю майстерню, відкритий до змін і нових ситуацій, орієнтований на зміну соціальних правил, різну діяльність та інтереси. Також так створюється і розвивається соціальний капітал.

І науковець соціальної роботи, і практик соціальної роботи ставлять собі запитання про те, які професійні ресурси, капітали, сильні сторони має соціальний працівник, що вони можуть мати, що він може викликати, на що він може посперитися у своїй соціальній дії. По-перше, це власні професійні компетенції – знання, навички, особистість і культурний капітал.

Відповідно до Класифікатора професій ДК 003:2010 професія соціального працівника сьогодні належить до розділу професіоналів, що передбачає високий рівень знань у галузі фізичних, математичних, технічних, біологічних, агрономічних, медичних чи гуманітарних наук.

Вивчення системи професійної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти України дає підстави визначити деякі особливості. Сьогодні підготовкою цих фахівців у системі вищої освіти на всіх освітніх рівнях займаються близько 70 університетів країни. До 2016/2017 навчального року спеціальність «Соціальна робота» належала до галузі знань 1301 «Соціальне забезпечення». Проте через введення в дію постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» ця спеціальність віднесена до окремої галузі знань 23 «Соціальна робота», що показує тенденції розвитку як самої спеціальності, так і професії, а також її важливість для українського суспільства [6].

Основною метою професійної діяльності соціального працівника відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» є забезпечення дій, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їхніх негативних наслідків для осіб та сімей, які в них перебувають. Отже, соціальний працівник працює на два fronti – з уже наявною проблемою і з попередженням того, що невдовзі може нею стати [7].

Затверджені стандарти вищої освіти для соціальних працівників відповідно до Закону «Про вищу освіту» – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [8]. Стандарт вищої освіти один (наприклад, на бакалавраті для всіх соціальних працівників), а от освітня програма в кожному

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

університеті окрема, проте вона повинна відповідати вказаним у стандарті вищої освіти вимогам, а сам стандарт базується на нормативно-правових актах. Проте університети самостійно розробляють 50% освітньої програми, а інші 50% беруться з єдиного стандарту вищої освіти. Отже, ієрархія виглядає приблизно так: закон – стандарт вищої освіти – освітня програма.

На основі інформації Єдиної державної електронної бази з питань освіти та інтернет-порталу Вступ.Освіта.уа: під час вступної кампанії 2022 р. за спеціальністю 231 «Соціальна робота» 79 ЗВО пропонують 467 місць, а за спеціальністю 232

«Соціальне забезпечення» 23 ЗВО пропонують 95 місць на бакалаврський рівень на денну та заочну форму навчання на основі повної загальної середньої освіти; на основі отриманого рівня бакалавра на магістерську програму за спеціальністю «Соціальна робота» – 57 ЗВО, 322 пропозиції, «Соціальне забезпечення» – 17 ЗВО, 93 пропозиції [9].

Понад 100 ЗВО з підготовки фахівців соціальної сфери розподілені по всій території України. На 2022/23 н.р. вони прийняли близько 3000 студентів (рівень бакалаврату) проти 2111 прийнятих на навчання студентів у 2017/18 н.р. (рис. 1).

Рис. 1. Чисельність студентів, зарахованих на перший курс (бакалавр)

Джерело: сформовано авторами на основі [9; 10].

Потреба в підтримці ментального здоров'я населення та психологічній реабілітації українців через війну, у роботі з посттравматичним синдромом зумовлює утворення великої кількості соціальних робочих місць. Стрімке зростання попиту (у 2-4 рази) на соціальні послуги в Україні дає змогу спрогнозувати зростання чисельності абітурієнтів, що виявлять бажання вступати у 2023 р. на спеціальності «Соціальна робота» та «Соціальне забезпечення» [11].

Наразі в соціальній сфері залучено близько 250 тис. працівників по всій Україні, а в умовах воєнного стану попит на соціальних працівників лише зростатиме, оскільки головне завдання – це розв'язання багатьох професійних завдань, щоб громадяни могли вчасно отримувати свої соціальні виплати, пенсії та натуральну допомогу.

Проте фахова освітня підготовка соціальних працівників наразі має певні складнощі, зокрема:

1. Великий обсяг теоретичних знань. Соціальні працівники повинні знати теорії соціальної роботи, психології, соціології та інших суміжних дисциплін.

2. Слабка підготовка до практичної роботи. Соціальні працівники повинні навчитися використовувати свої теоретичні знання на практиці

та розвивати потрібні навички, такі як спілкування з клієнтами, ведення документації, розв'язання конфліктів та інше.

3. Емоційне вигорання. Соціальні працівники можуть бути залучені до роботи з людьми, які переживають складні життєві ситуації, що може призвести до емоційного вигорання та погіршення психологічного стану самих працівників.

4. Різноманітність і складність завдань. Соціальні працівники повинні бути готові до різних видів завдань – від допомоги людям, які мають проблеми з житлом, до допомоги жертвам насильства та дітям-сиротам.

5. Робота зі складними клієнтами. Соціальні працівники можуть працювати з людьми, які мають складний характер або демонструють проблематичну поведінку, що може ускладнювати процес роботи з ними та вимагати від працівників додаткових навичок і терпіння.

6. Відсутність достатнього фінансування.

Ще однією проблемою можна вважати те, що навіть найкраще підготовлені до своєї професії соціальні працівники не працюють у соціальному вакуумі, вони працюють у конкретних державних

установах або (все частіше) у приватних організаціях. У своїй щоденній роботі вони стикаються з багатьма проблемами, клієнти приходять зі своїми стражданнями, болями та незадоволеними потребами, часто засмучені та зневірені. Люди очікують, що соціальний працівник зробить все негайно, тоді як він, зв'язаний правилами та процедурами, не може їм допомогти одразу, а пропонує терпляче чекати рішення. Маємо протистояння двох точок зору – професійної, що є результатом поваги до вимог власної професії, та бюрократичної, що є результатом займаної посади в організаційній структурі закладу допомоги.

Це і є одним з найсерйозніших викликів, з якими щодня стикаються соціальні працівники, особливо ті, хто ототожнює себе зі своєю професією. На жаль, не всі керівники усвідомлюють, що бути хорошим службовцем з досконалими знаннями правил замало, щоб бути професійним соціальним працівником.

Утім, для забезпечення якісної фахової роботи соціальні працівники повинні постійно вдосконалювати свою майстерність, особливо свої навички (методологічні, соціальні, навички, пов'язані із застосуванням знань у галузі права), здатність оперативно приймати рішення та визначати компетентні інституції, застосовувати наукові знання на практиці та вміти використовувати в професійній діяльності технічні досягнення. Знання, отримані під час навчання, мають бути перевірені щоденною роботою, досвідом і доповнені знаннями щодо останніх концепцій і практичних рішень у соціальній роботі.

Підвищення навичок і кваліфікації персоналу соціальної допомоги та соціальної інтеграції може відбуватися різними шляхами: самоосвіти, навчання (курси, семінари, конференції), консультування у спеціалістів (консультації часто надаються зовнішніми радниками в межах різних проєктів щодо застосування правових положень, напрямів розвитку соціальної роботи, методів і шляхів активізації отримувачів соціальної допомоги), навчання в аспірантурі для персоналу закладів соціальної допомоги та інтеграції, а також забезпечення потоку інформації та знань між цими підрозділами (кампанії, промоція та інформування, метою яких є формування правильного ставлення до соціальної політики в широкому розумінні та виклик громадського обговорення про актуальні суспільні проблеми).

Слід підкреслити, що в наш час самоосвіта має велике значення, її розуміють і як навчальний процес, і як активний спосіб життя, пізнання світу й себе, вдосконалення особистості в усіх сферах, освіту та виховання не тільки розумове, а й соціально-моральне, естетичне та фізичне здоров'я.

Відносно новою формою самоосвіти є так звана керована самоосвіта, тобто:

- самоосвіта за допомогою або під керівництвом. Має форму керівництва, консультацій, а іноді фрагментарного прямого керівництва (наприклад, електронне навчання, заочна освіта);
- опосередковано керована самоосвіта. Відбувається переважно від авторів, творців і редакторів джерел інформації, якими користуються учні, які навчаються самостійно. До

цих джерел належать підручники, методичні посібники, програмна мультимедійні пакети, а також різні види допоміжних матеріалів (малюнки, діаграми, таблиці тощо).

Незалежно від обраних форм, більш традиційних чи цілком сучасних, самоосвіту слід розглядати як сприятливий спосіб здобувати знання, уміння та кваліфікацію, що зумовлюють постійний розвиток особистості та професійні зусилля з професіоналізації.

Безсумнівно, використання різноманітних форм перманентної освіти (перманентна освіта – це процес навчання та отримання знань протягом усього життя) полегшує адаптацію до змін, що відбулися, дає змогу бути конкурентоспроможними на ринку праці. До основних форм перманентної освіти належать курси та семінари, вебінари (онлайн-програми, які проводяться в режимі реального часу), дистанційне навчання, конференції та симпозіуми, стажування, а також здобуття додаткових ступенів або сертифікатів.

Для забезпечення якісної системи підготовки фахівців соціальної роботи слід приділити ретельну увагу таким складовим:

1. Освітні програми, що відповідають потребам ринку праці та сучасним викликам соціальної сфери. Освітні програми потрібно розробляти, ураховуючи національні та міжнародні стандарти та рекомендації. Особлива увага має бути приділена практичній складовій (яка повинна становити понад 50%) освіти та вивченню питань професійної етики. Навчальні програми й методики навчання треба оновлювати, ураховуючи потреби сучасного ринку праці та новітні технології, наприклад онлайн-курси та інтерактивні ігри (для підвищення зацікавленості учнів і розвитку їхніх навичок).

2. Висококваліфікований викладацький склад з глибокими теоретичними знаннями та тренери з практичним досвідом і знаннями про те, як навчити студентів забезпечувати якісні послуги у сфері соціальної роботи. Викладачі повинні бути досвідченими спеціалістами у своїй галузі та мати педагогічну освіту. Важливо, щоб викладачі були активними учасниками професійної спільноти та мали можливість проходити курси підвищення кваліфікації. Для забезпечення високої якості освіти потрібно мати висококваліфікованих викладачів.

3. Практична підготовка, яка має передбачати практичний досвід студентів у різних установах соціальної сфери, включно з державними та недержавними організаціями, які займаються соціальною роботою. Практична підготовка має бути систематичною та міцно інтегрованою в навчальний процес.

4. Наявність сучасної матеріально-технічної бази – аудиторії, комп'ютерні класи, бібліотека, мультимедійні засоби та інші засоби для навчання та проведення наукових досліджень.

5. Моніторинг та оцінювання якості навчання та розвитку студентів.

6. Створення інноваційних партнерств між університетами та компаніями, які працюють у соціальній сфері. Це може передбачати підтримку практичного стажування студентів у компаніях, які працюють зі своєю цільовою аудиторією [12].

Висновки. Реформування системи підготовки фахівців соціальної сфери є важливим завданням для покращення якості надання соціальних послуг і підвищення професійних компетенцій працівників цієї сфери. Ось кілька можливих кроків, які можуть бути вжиті для реформування системи підготовки фахівців соціальної сфери:

1. Аналіз потреб ринку праці. Потреби ринку праці в соціальних послугах можуть різнитися залежно від регіону та конкретної сфери діяльності. Тому важливо провести дослідження, щоб з'ясувати, які професійні компетенції є необхідними для працівників соціальної сфери в конкретному регіоні.

2. Підвищення якості навчання. Для підвищення якості навчання працівників соціальної сфери треба розробити нові підходи до навчання, які містять в собі інтерактивні методи, кейси та практичні вправи. Також важливо розвивати компетенції викладачів, щоб вони могли передавати новітні знання та практики своїм студентам.

3. Упровадження новітніх технологій. Новітні технології, включно з віртуальними класами та дистанційним навчанням, можуть бути використані для поліпшення навчального процесу. Для моніторингу та оцінювання знань студентів також можуть бути використані онлайн-системи.

4. Підтримка студентів. Щоб студенти успішно завершували своє навчання та ставали професіоналами в соціальній сфері, слід забезпечити соціалізуючий, виховний та освітній вплив на їхній розвиток і формувати в них відчуття приналежності до спільноти фахівців соціальної роботи.

Основне завдання системи соціальної освіти в Україні – урахувати (врівноважити) складну ситуацію сьогодення (умови війни), виділити людину та зробити акцент на людині, особливо тій, чия безпека, рівень життя, права та добробут могли би бути набагато кращими, приділивши особливу увагу особам з найбільш постраждалих від війни регіонів. І тут провідну роль має відігравати підготовка у сфері соціальної роботи. Для вирішення цієї проблеми потрібні відповідні фахові знання та весь досвід, накопичений у нашій країні і за кордоном, який ми повинні навчитися використовувати й розумно розвивати.

Список використаних джерел

1. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету*. 2010. № 15. С. 12-16.

2. Рідкодубська Г. А. Зміст підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної мобільності в рамках вивчення дисципліни «практикум з соціальної роботи». *Молодий вчений*. 2018. № 5(57). С. 75-78.

3. Стандарт вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, ступінь вищої освіти «Бакалавр», галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 231 «Соціальна робота». *Міністерство освіти і науки України*: сайт. 2019. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf)

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf)

4. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 232 «Соціальне забезпечення». *Міністерство освіти і науки України*: сайт. 2019. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-Sotsial.Zabezpech-bakalavr-VO.18.01.pdf)

5. *Міністерство економіки України*: сайт. 2022. URL: <https://www.me.gov.ua>

6. Скачкова Г. С. Особливості сучасної професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. пр. 2016. № 3(48). С. 128-133.

7. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>

8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

9. *Вступ. Освіта.ua*: сайт. 2022. URL: <https://vstup.osvita.ua>

10. *Державна служба статистики України*: сайт. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

11. Тренди та рекомендації щодо роботи майбутнього в Україні до 2025 року під впливом наслідків повномасштабної війни. *CareerHub*: сайт. 27.10.2022. URL: <https://careerhub.in.ua/trendi-ta-rekomendacii-shhodo-roboti-ma>

12. Равчина Т. Організація взаємодії викладача і студентів у навчально-виховному процесі вищої школи: концепції, підходи, технології. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2005. № 19. Ч. 2. С. 3-16. URL: [https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/peri-](https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/19_2/01_ravchyna.pdf)

References

1. Kapska, A. Yo. (2010). Deyaki aspekty profesiynoyi pidhotovky sotsial'nykh pedahohiv i sotsial'nykh pratsivnykiv [Some aspects of professional training of social educators and social workers]. *Visnyk Hlukhivsk'oho natsional'noho pedahohichnoho universytetu – Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University*, 15, 12-16. [in Ukrainian].

2. Ridkodubskya, H. A. (2018). Zmist pidhotovky maybutnikh sotsial'nykh pratsivnykiv do profesiynoyi mobil'nosti v ramkakh vyvchennya dystsypliny «praktykum z sotsial'noyi roboty» [The content of training of future social workers for professional mobility during the study of discipline «workshop on social work»]. *Molodyy vchenyy – Young scientist*, 5(57), 75-78. [in Ukrainian].

3. Standart vyshchoyi osvity: pershyy (bakalavr's'kyy) riven' vyshchoyi osvity, stupin' vyshchoyi osvity Bakalavr, haluz' znan' 23 «Sotsial'na robota», spetsial'nist' 231 «Sotsial'na robota» [Standard of higher education: first (bachelor) level of higher education, degree of higher education «Bachelor», field of knowledge 23 «Social work», specialty

231 «Social work»] (2019). *Ministry of Education and Science of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> [in Ukrainian].

4. Standart vyshchoyi osvity Ukrainy: pershyi (bakalavr's'kyi) riven', haluz' znan' 23 «Sotsial'na robota», spetsial'nist' 232 «Sotsial'ne zabezpechennya» [Standard of higher education of Ukraine: first (bachelor) level, field of knowledge 23 «Social work», specialty 232 «Social welfare»] (2019). *Ministry of Education and Science of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> [in Ukrainian].

5. *Ministry of Economy of Ukraine*: Website (2022). Retrieved from <https://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].

6. Skachkova, H. S. (2016). Osoblyvosti suchasnoyi profesiynoyi pidhotovky sotsial'nykh pratsivnykiv u vyshchykh navchal'nykh zakladakh [Features of modern professional training of social workers in higher educational institutions]. In *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyiv's'kyi politekhnichnyy instytut»: Filosofiya. Psykholohiya. Pedagogika* [Visnyk of National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute». Philosophy. Psychology. Pedagogics]: Vol. 3(48) (pp. 128-133). [in Ukrainian].

7. Pro sotsial'ni posluhy [On social services] (2019). Law of Ukraine, adopted on 2019, Jan 17, 2671-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> [in Ukrainian].

8. Pro vyshchu osvitu [On higher education] (2014). Law of Ukraine, adopted on 2014, Jul 01, 1556-VII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

9. *Vstup.Osvita.ua*: Website (2022). Retrieved from <https://vstup.osvita.ua> [in Ukrainian].

10. *State Statistics Service of Ukraine*: Website (2022). Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

11. Trendy ta rekomendatsiyi shchodo roboty maybut'oho v Ukraini do 2025 roku pid vplyvom naslidkiv povnomasshtabnoyi viyny [Trends and recommendations for future work in Ukraine until 2025 under the influence of the consequences of a full-scale war] (2022, Oct 27). *CareerHub*: Website. Retrieved from <https://careerhub.in.ua/trendi-ta-rekomendacii-shhodo-roboti-ma> [in Ukrainian].

12. Ravchyna, T. (2005). Orhanizatsiya vzayemodiyi vykladacha i studentiv u navchal'no-vykhovnomu protsesi vyshchoyi shkoly: kontseptsii, pidkhody, tekhnolohiyi [Students' interaction with educational environment at higher school]. *Visnyk L'viv's'koho universytetu. Seriya pedahohichna – Bulletin of Lviv University. Pedagogical series*, 19: 2, 3-16. Retrieved from https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/19_2/01_ravchyna.pdf [in Ukrainian].

Надійшло 10.12.2022 р.

Scientific-practical journal "REGIONAL ECONOMY"

Scientific-practical journal "Regional economy" is a specialized scientific-practical publication, which highlights such theoretical and applied issues: the formation and implementation of state regional policy in Ukraine, the problems of socio-economic life of the regions, territorial development, environmental management and ecological security, social policy, cross-border cooperation, rural development, investment and innovation policy, Finance and banking.

Journal "Regional economy" is included in the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated by 7.10.2015 №1021).

The journal is included in the international scientometric database Index Copernicus, Poland - with 2012.

The journal's website: www.re.gov.ua